

Надія Пилипенко, к.е.н., доцент
доцент кафедри економіки
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ПОДАТКОВІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу та реформа захисту економічної конкуренції є першочерговими пріоритетами реалізації Стратегії 2020 за вектором розвитку [2]. Розвиток сільського господарства, як стратегічної галузі, є неможливим без створення максимально сприятливих умов для малого та середнього бізнесу. Вчені Національного інституту стратегічних досліджень наголошують на необхідності розвитку малого і середнього підприємництва, як важливого чинника сталого розвитку сільського господарства, тобто здатності забезпечувати зростання виробництва згідно вимог продовольчої безпеки і забезпечувати осілість сільського населення та підвищення його добробуту. Малі і середні ферми забезпечують передумови для соціального розвитку села і переважають у більшості розвинених країн. В США за 20 років відбулося збільшення їх чисельності. В нашій країні малі господарства забезпечують роботою у 35 разів більше населення порівняно із великими підприємствами, отримуючи при цьому менші доходи. За останні роки відбулося зменшення кількості фермерських господарств: у 2013 р. – на 213 од. порівняно з 2011р. і на 772 од. порівняно з 2010 р. Також у 2013р. порівняно з 2010 р. зменшилася кількість фізичних осіб-підприємців у сільському, лісовому та рибному господарстві на 8445 од., або на 28,5% [4].

Малі та середні агропідприємства виконують важливу соціально-економічну функцію – забезпечують зайнятість сільського населення. Внаслідок активного розвитку агрохолдингових структур, які орієнтовані на виробництво нетрудомістких сільськогосподарських культур, відбуваються скорочення чисельності зайнятих у сільськогосподарських підприємствах (у 2010-2012 рр. середня кількість працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві у сільськогосподарських підприємствах, скоротилась на 31632 особи [5].

На ділову активність малого та середнього бізнесу в сільському господарстві значний вплив чинять фінансові механізми регулювання. Важлива роль серед яких відводиться механізму оподаткування сільськогосподарських виробників. Оцінюючи останні зміни, які були внесені до Податкового кодексу, стосовно оподаткування суб'єктів агропромислового виробництва, слід наголосити на відсутності кардинальних ефективних змін [1]. На сьогоднішній день система оподаткування в сільському господарстві не має регулюючого впливу на діяльність суб'єктів аграрного бізнесу і є дестабілізуючим чинником соціально-економічного розвитку села. При чинній системі оподаткування

більше страждають трудомісткі підприємства. Існуюча система оподаткування сприяє розвитку виробництв із незначною часткою оплати праці у собівартості продукції. Оподаткування в сільському господарстві ґрунтується на високій фіскальній ролі соціальних платежів і підприємства, з метою зниження податкового навантаження вимушені звільняти працівників, що є причиною зростання рівня безробіття на селі. Це в кінцевому рахунку позначається на рівні життя сільського населення, що в контексті побудови соціально-орієнтованої економіки є недопустимим. Податки в сільському господарстві не виконують ні фіскальної, ні соціальної функції.

Діючий спрощений режим оподаткування спрямований в основному на забезпечення інтересів власників великих підприємств, що унеможливорює вирішення першочергових економічних та соціальних проблем розвитку сільського господарства та йде в розріз із заявленими Президентом України у Стратегії 2020 пріоритетами. Таким чином, в країні відбувається монополізація аграрної сфери, як продовження монополізації промисловості. Відсутні перспективи місця дрібних товаровиробників серед суб'єктів аграрного бізнесу.

Застосування податкових інструментів повинно відповідати пріоритетам економічної політики на певному етапі. Політика держави в сфері оподаткування повинна бути зорієнтована на забезпечення ефективного співіснування різних організаційно-правових форм агробізнесу. Великі підприємства в змозі забезпечити ефективне виробництво сільськогосподарської продукції, конкурентоспроможної на світових ринках, в той час як малий бізнес повинен, перш за все, виконувати соціальну роль - збереження сільського населення, як класу. Основою сільського господарства України мають бути фермерські та особисті селянські господарства.

Для стійкого та ефективного функціонування малого та середнього бізнесу в сільському господарстві зарубіжні країни використовують широкий спектр засобів державної підтримки. Одним з найвідоміших прикладів країни, яка запровадила законодавчі обмеження на корпоративне господарювання на землі є США. В цій країні здійснюється відміна пільг для великих за розміром ферм з високою ефективністю виробництва [3].

Методи податкового регулювання повинні різнитися різними підходами щодо впливу на діяльність суб'єктів в агробізнесі. Виникає необхідність в застосуванні до великих підприємств загальної системи оподаткування, посилення ними фінансової відповідальності за завдання шкоди навколишньому середовищі. Необхідно повернутися до стягнення податку на землю, зрозумілість та простота якого не викликає сумніву, так як цей податок не є викривлюючим та позитивно впливає на результати виробничої діяльності. Загалом буде досягнуто наступних ефектів: будуть створені умови для збільшення обсягів тваринницької продукції, а зміщення навантаження у бік ресурсномісткого буде сприяти вирішенню проблеми соціальної справедливості.

Цілями податкової політики щодо сільськогосподарських виробників повинні бути: сприяння зайнятості, зміна структури виробництва у бажаному

для суспільства напрямку, збільшення виробництва органічної продукції, підвищення рівня доходів сільського населення, зниження рівня цін на продукти харчування, збереження екологічної сталості, як місця існування сільських жителів та на цій основі підвищення рівня та якості життя населення України.

Головним критерієм застосування податкових інструментів в умовах побудови соціально-орієнтованої економіки повинно стати недопущення порушення принципів конкуренції, заради чого державі в деякій мірі потрібно пожертвувати економічною ефективністю заради виконання повною мірою соціальної функції.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи. Закон України від 28.12.2014 №71-VIII// Відомості Верховної Ради.- 2015.-№ 7-8, № 9, ст.55 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020. Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>
3. Реформування земельних відносин в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.myland.org.ua/userfiles/file/aglandmarket_part1.doc
4. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні. –К.:НІСД, 2014. – 45 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.niss.gov.ua/content/articles/files/agrosector-0d6bd.pdf](http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/agrosector-0d6bd.pdf)
5. Щодо механізмів стимулювання розвитку дрібнотоварного сільськогосподарського виробництва в Україні. Аналітична записка Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1552/>